

M D A G

MULTIDISCIPLINARY
APPROACHES WITH GEOGRAPHY

Başvuru 04.02.2023 Received | Kabul 01.03.2023 Accepted
E-ISSN: 2980-1141 | <https://www.mdag.com.tr>
Cilt 1, Sayı 1 (2023), ss. 65-84
Doi., 10.29329/mdag.2023.530.5

Atıf Bilgisi / Reference Information

Kaya, G. N. (2023). Çocuklara Farklı Coğrafyalara Tanıtan Bir Yazar: Gülten Dayıoğlu. *Multidisipliner Yaklaşımlarla Coğrafya Dergisi*, 1(1), 65-84, <https://doi.org/10.29329/mdag.2023.530.5>

Çocuklara Farklı Coğrafyaları Tanıtan Bir Yazar: Gülten Dayıoğlu

An Author Introducing Different Geographies to Children: Gülten Dayıoğlu

Nisa Gökden Kaya

Dr. Öğretim Üyesi, Hitit Üniversitesi, nisakay@gmail.com

ÖZET

Türkiye’de çocuk edebiyatının önde gelen isimlerinden biri olan Gülten Dayıoğlu, öykü, roman, gezi ve bilimkurgu türlerinde toplam 92 tane kitap yazmıştır. Bu kitaplarından 11 tanesi ise gezi türündedir. 116 ülke gezen yazarın, Asya, Afrika, Amerika ve Antarktika kıtalarında yer alan çeşitli ülkelere yaptığı gezilerden yola çıkarak yazdığı kitaplar çocuklar için merak ve ilgi uyandıran niteliklere sahiptir. Yazar tarafından geziler sırasında çekilen özgün fotoğraflar da içeren bu kitaplar, çocukların farklı coğrafyalarla ilgili bilgi sahibi olmalarını, değişik kültür ve yaşam biçimlerini tanımalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinin kazanımlarına da hizmet etmektedir. Bu çalışmanın amacı, Gülten Dayıoğlu’nun gezi türündeki eserlerini sosyal bilgiler ve coğrafya eğitimine katkısı bakımından incelemektir. Yapılan alan yazın taraması ile Gülten Dayıoğlu’nun gezi kitaplarında akıcı ve samimi bir anlatımla gezdiği ülkelerin doğal güzellikleri ile coğrafi özelliklerinin yanı sıra sosyo-ekonomik yapısı ve kültürel değerlerine de yer verdiği, kök değerler açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Disiplinler arası etkileşime en açık metin türü olmasından dolayı batı ülkelerinde sosyal bilgiler dersi kapsamında yararlanılan gezi yazıları, dünya edebiyatında önemli bir yere sahip olmasına karşın Türkiye’de yeteri kadar önem görmemektedir. Çocuk edebiyatında gezi türünde özgün ve nitelikli eserler arasında yer alan Gülten Dayıoğlu’nun kitaplarının sosyal bilgiler ve coğrafya dersleri kapsamında kullanılmasının faydalı olacağı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Gezi, Gülten Dayıoğlu, Coğrafya eğitimi

ABSTRACT

Gülten Dayıoğlu, one of the leading names in children's literature in Turkey, has written 92 books in the genres of stories, novels, travel and science fiction. 11 of these books are in the travel genre. The books written by the author, who has traveled to 116 countries, based on her travels to various countries in Asia, Africa, America and Antarctica, have qualities that arouse curiosity and interest for children. These books, which also contain original photographs taken by the author during the trips, enable children to have information about different geographies and to get to know different cultures and lifestyles. In this context, it also serves the achievements of social studies and geography courses. The aim of this study is to examine Gülten Dayıoğlu's travel-type works in terms of their contribution to social studies and geography education. As a result of the literature review, it has been concluded that Gülten Dayıoğlu's travel books have a rich content in terms of root values, including the natural beauties and geographical features of the countries she has visited with a fluent and sincere expression, as well as their socio-economic structure and cultural values. Although travel writings, which are used within the scope of social studies course in western countries, have an important place in world literature, they do not see enough importance in Turkey because they are the most open text type for interdisciplinary interaction. It can be said that it would be beneficial to use the books of Gülten Dayıoğlu, which is among the original and qualified works in the genre of travel in children's literature, within the scope of social studies and geography lessons.

Keywords: Travel, Gülten Dayıoğlu, Geography education

Giriş

Çocukluk, bireyin yetişkinlikte nasıl bir insan olacağını büyük ölçüde belirlemesi açısından yaşam sürecinde önemli bir yere sahiptir. Çocuk edebiyatı, biçim ve içerik yönünden çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış, çocuğun estetik ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra duygu ve düşünce dünyalarını zenginleştiren, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırma işlevi olan eserlerdir (Sever, 2003; Yılmaz ve Yakar, 2018). Bir başka ifadeyle çocuklar için yazılmış edebi eserler, çocukların keyifli vakit geçirmelerinin yanı sıra bilişsel, dil, sosyal ve kişilik gelişimlerine birçok açıdan katkı sağlamaktadır. Aydemir (2011) çocuğun kitapları hem anlayarak hem de zevk alarak okuması sonucunda eğitimini desteklediğini belirtmektedir. Bu bağlamda sanatsal bir nitelik taşıyan çocuk edebiyatı aynı zamanda çocuklar için önemli eğitim aracı olarak değerlendirilmektedir.

Çocuk edebiyatı eserlerinin sahip olması gereken bir takım nitelikler bulunmaktadır. Bu nitelikler dış yapı, iç yapı ve temel eğitim ilkeleri şeklinde üç başlık altında toplanabilir (Sever vd. 2007). Dış yapı özellikleri içerisinde kitabın büyüklüğü, kâğıt türü, kapak-cilt, sayfa düzeni, harfler ve resimler yer almaktadır. Kitapların boyutu, çocuğun gelişim düzeyine uygun ve çocuğun kolay taşıyabileceği ağırlıkta olmalıdır. Ayrıca Karatay (2011) kitapların çocuğun kucagina sığacak ve kitaplık oluşturmaya engel olmayacak boyutta olması gerektiğini belirtmektedir. Kâğıdın dayanıklı ve mat olması önemlidir. Kapak resmi ve tasarımı, çocukta okuma isteği uyandıracak nitelikte olmalıdır. Sayfa düzeni, çocuğun kitabı rahat okumasını sağlayacak şekilde, metin ve görseller uyum içinde olmalıdır. Maltepe (2009) çocuk kitaplarının estetik nitelikleriyle görsel algılarını geliştirmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Harflerin büyüklüğü de kitabın hitap ettiği yaş grubuna göre değişmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ne göre (MEB, 2012) birinci sınıf için 20 punto, ikinci sınıf için 18, üçüncü sınıf için 14, dördüncü sınıf için 12, beşinci sınıf için 11, daha üst kademelerde ise 10 puntodan küçük harflerin kullanılmaması gerekmektedir.

İç yapı özellikleri içerisinde karakter, konu, ileti, dil ve anlatım yer almaktadır. Çocuklar, okudukları kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurdukları için, çocuk kitaplarındaki kahraman ve karakterlerin çocuğa doğru rol model olacak nitelikte olması önemlidir. Bu bağlamda Karagül ve İnce Samur (2017) çocuk kitaplarındaki kahraman ve karakterlerin özenle seçilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuk edebiyatı eserlerinde karakterlerin gerçekçi olması gerekmektedir. Karataş (2014) fazlaca idealize edilmiş karakterlerin çocuğun kendini yetersiz hissetmesine ve psikolojik olarak olumsuz etkilenmesine neden olabileceğini belirtmektedir. Başka bir ifadeyle abartılı, gerçek hayatta görülmeyen, olağanüstü özelliklere sahip karakterlere yer verilmesi çocuklar için sakıncalıdır (Kardaş ve Alp, 2013; Şimşek, 2004). Ayrıca ürkütücü karakterler de çocuklar için uygun değildir (Özgül, 2005). Kısacası korkunç ve aşırı şekilde olağanüstü özellikleri olan karakterlerle çocukların özdeşim kurmaları zorlaşmaktadır. Ayrıca Karatay (2011) karakterlerin inandırıcı olmasının yanı sıra çocukla aynı yaş düzeyinde olmasının da özdeşim kumasını kolaylaştırdığını belirtmektedir. Ancak Fırat (2006) çocuk kitaplarında sadece hedef kitlenin yaş grubundaki karakterlere değil, çeşitli yaş gruplarından karakterlere yer verilmesinin daha uygun olacağını vurgulamaktadır. Kitaplarda yer alan karakter sayısı da önem taşımaktadır. Küçük yaş grubundaki çocuklar için yazılmış kitaplarda karakter sayısının az olması gerekirken, hedef kitledeki çocukların yaş grubu ilerledikçe karakter sayısının artırılması uygun olacaktır (Karataş, 2014).

Çocuk kitaplarında kullanılan dil ve anlatım da hitap ettiği yaş düzeyinin anlayabileceği şekilde olmalıdır. Paragraflar ile cümleler kısa ve anlaşılır olmalıdır. Ayrıca kısa, bol ve canlı konuşmalara yer verilerek akıcı ve sürükleyici olması sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra küfür ve argo ifadeler içermemelidir (Çifci ve Ulutaş, 2017).

Çer (2016) çocuk edebiyatının başat ilkesinin çocuğa görelilik olduğunu belirtmektedir. Buna göre çocuk kitapları, hitap ettiği yaş grubundaki çocukların gelişim ve gereksinimlerine uygun

olmalıdır. Çocuk kitapları çocuklar için eğitici özellikler taşımalıdır. Ancak didaktik ve öğütçü bir hava içermemelidir. Sever (2003) kuru ve çocuksu şekilde, yapay bir öğreticilikle yazılmış eserlerin çocuğun gereksinmelerine yanıt vermemekle birlikte okuma isteğini de zayıflatabileceğini belirtmektedir. Bu açıdan çocuk edebiyatı eserlerinde ele alınan temalar ve işleniş biçimi oldukça önemlidir (Barış, 2011). Çocuk kitaplarında olması gereken temel eğitim ilkeleri Arıkan ve İnce Samur (2020, s. 185) tarafından mantığa uygunluk, kişilik ve değer sistemi gelişimini destekleyen, toplumsal cinsiyet yargılarından arındırılmış, baskıcı, denetimci ve kaderci olmayan, çocukların hayal gücü ile aktif ve girişimci bir kimlik geliştirmesine katkı sağlayan şekilde belirtilmektedir. Çocukların hayatı daha yakından tanıma fırsatı vererek farklı bakış açıları ve farklı sorun çözme yöntemleri sunulmalıdır (Barış, 2011). Kısacası çocuk edebiyatı çocuğun bilişsel ve duygusal gelişimini destekleyecek şekilde, çocuğu düşünmeye sevk ederek güzel ve doğru olana yönelmesini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Ayrıca içerdiği sözcüklerin ve metinle uyumlu resimlerin çocukta estetik açıdan zevk uyandırması da önemlidir.

Gülten Dayıoğlu'nun Edebi Kişiliği ve Eserleri

Gülten Dayıoğlu'nun Edebi Kişiliği

Edebiyat dünyasının önde gelen isimlerinden olan Gülten Dayıoğlu, 1935 yılında Kütahya'nın Emet ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini Kütahya 30 Ağustos İlkokulu'nda, liseyi İstanbul Atatürk Kız Lisesi'nde tamamlamıştır. İlk öyküsü henüz 15 yaşındayken Afyon'da yerel bir gazetede yayımlanmıştır. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam ettikten sonra dışarıdan sınavlara girip ilkokul öğretmeni olmuştur. 15 yıl süreyle ilkokul öğretmenliği yaptıktan sonra sağlık sorunları nedeniyle istifa etmiştir. Uzun yıllar boyunca kesintisiz olarak çocuk, genç ve yetişkinlere yönelik eserler yazmasından dolayı “üç kuşağın yazarı” olarak anılmaktadır (Canlı vd, 2016). Kitapları ile ulusal ve uluslararası birçok ödüle layık görülmüştür (<https://www.gultendayioğlu.com>). Ayrıca bazı eserleri İngilizce, Almanca, Macarca, İsveççe ve Rusçaya çevrilerek yayımlanmıştır (Tozlu, 2010).

Sınar Çılgın (2005) çağını anlatan bir çocuk edebiyatçısı olarak tanımladığı Gülten Dayıoğlu'nun eserlerinde evrensel ve toplumsal sorunlara değindiğini, sorunların eğitim ve bilim yolu ile çözülebileceği mesajını verdiğini ve ayrıca sevginin ana tema olarak işlendiğini belirtmektedir. Öykü ve roman yazarak başladığı edebiyat yolculuğuna 1980'li yıllarda bilimkurgu ve fantastik türlerini de eklemiştir (İnneci Bozkaplan, 2010). Ayrıca dünya çocuk edebiyatında önemli bir yer tutan Gilbert Delahaye'nin 7-9 yaş aralığındaki çocuklar için yazdığı ve Marcel Marlier'nin resimlediği orijinal adı “Martine” olan eserlerini “Ayşegül serisi” olarak Fransızca'dan Türkçe'ye çevirmiş ve Türk kültürüne uygun şekilde düzenlemeler yapmış; böylece çevirmenlik yönüyle de çocuk edebiyatına katkı sağlamıştır (Barut, 2010; Demiryürek, 2021).

Gülten Dayıoğlu, eserlerinin 7-18 yaş aralığına hitap ettiğini belirterek kendisini “Çocuk ve gençlik edebiyatçısı” şeklinde tanımlamaktadır (<https://www.gultendayioğlu.com>). Öykü, roman, gezi ve bilimkurgu türlerinde toplam 92 tane eseri bulunmaktadır. Yazarın eserleri eğitici özelliğinin yanı sıra çocukların eğlenme ve merak gereksinimlerini de karşılamaktadır (Eskimen, 2015).

Aydemir (2011), Gülten Dayıoğlu'nun eserlerinin okuyucunun hayal gücünü harekete geçirme zevkinin yanında dünyayı ve yaşamı bilimsel bir anlayışla sorgulama hevesi yarattığını belirtmektedir. Bu bağlamda yazarın eserlerinde eğlendirici ve eğitici unsurlar dengeli bir biçimde bulunmaktadır. Benzer şekilde Barış (2011) Gülten Dayıoğlu'nun çocuklar için yazdığı kitapların çocuk edebiyatı eserlerinin taşınması gereken niteliklere sahip olduğunu belirtmektedir. Yazarın eserlerinin çocukların hayal gücü ve yaratıcılığını geliştirebilecek nitelikte olup iletilerini didaktik bir şekilde değil, olaylar içinde eriterek sezdirme yoluyla verdiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda Gülten Dayıoğlu'nun

kitaplarındaki iletiler çocuğun zihinsel, dilsel, sosyal, kişisel ve ahlaki açıdan gelişimine katkı sağlayacak niteliktedir. Semiz (2022) Gülten Dayıoğlu'nun romanlarını okunabilirlik açısından hangi kitleye uygun olduğunu belirlemek için bir çalışma yürütmüştür. Araştırma kapsamında yazarın internet sitesindeki sınıflamadan yararlanılarak 9-12 yaş aralığındaki on dört roman incelenmiştir. Araştırma sonucunda, üç romanın güçlük seviyesi 'kolay' olarak belirlenirken geriye kalan on bir roman 'orta güçlükte' olarak belirlenmiştir. Romanların genel olarak Gülten Dayıoğlu'nun internet sitesinde yer alan yaş aralığının okunabilirlik tanımlamasına uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Gülten Dayıoğlu'nun Eserleri

Üretken bir yazar olan Gülten Dayıoğlu'nun eserleri özelliklerine göre beş gruba ayrılabilir. Bu gruplar, hedef kitlesi ve içerisinde yer alan eserler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Gülten Dayıoğlu'nun eserleri

Sıra No	Eserlerin Türü	Hedef Kitlesi	Bu Grupta Yer Alan Eserler
1	Yetişkin ve Gençlere Yönelik Kitaplar	Yetişkin ve Gençler	Döl Geride Kalanlar Geriye Dönenler Yeşil Kiraz Yeşil Kiraz 2 Sekizinci Renk Mo'nun Gizemi 1 Mo'nun Gizemi 2 Mo'nun Gizemi 3 Alacakaranlık Kuşları Kıyamet Çiçekleri Yada'nın Gizilgücü Yaşadıklarım ve Düşlediklerim Kayıplara Karışmak Yoksa Sen misin?
2	Çocuk Kitapları	7-9 Yaş Aralığı	Gelincik Dizisi
3	Çocuk Kitapları	9-12 Yaş Aralığı	Fadiş Dört Kardeştiler Suna'nın Serçeleri Yurdumu Özledim Ben Büyüyünce Dünya Çocukların Olsa Akıllı Pireler Işın Çağı Çocukları Ölümsüz Ece Parpat Dağının Esrarı, Midos Kartalının Gözleri Tuna'dan Uçan Kuş Gökyüzündeki Mor Bulutlar Ganga Gizemli Güvercin Akgüvercin ile Yeşilsalkım'ın Aşkı
4	Resimli Öykü	7-9 Yaş Aralığı	İz Sürücü Köpekler Dizisi

	Kitapları		Ece ile Yüce Dizisi
5	Gezi Kitapları	12 Yaş ve Üzeri	Kaf Dağının Ardına Yolculuk Okyanuslar Ötesine Yolculuk Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk Kenya'ya Yolculuk Mısır'a Yolculuk Hindistan'a Yolculuk ve Nepal Gezisi Güney Pasifik Adalarına Yolculuk Gizemli Buzullar Kıtası Antarktika Ve Patagonya'ya Yolculuk Meksika'ya Yolculuk
6	Anı-Deneme	12 Yaş ve Üzeri	Cumhuriyet Dönemi Çocuk Ve Gençlik Öyküleri Seçkisi 1 Cumhuriyet Dönemi Çocuk Ve Gençlik Öyküleri Seçkisi 2 Yaşadıklarım ve Düşlediklerim
7	Yabancı Dillere Çevrilmiş Kitapları	12 Yaş ve Üzeri	Mo'nun Gizemi Geride Kalanlar Sık Dışını Ebem Kuşağı Yılan Nine Dünya Çocukların Olsa Yurdumu Özledim Geriye Dönenler Fadiş Leylek Karda Kaldı
8	Türkçe Uyarlamalar	7-9 Yaş Aralığı	Ayşegül Dizisi

Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Kitapları

Çocuk edebiyatı eserleri de konu, ileti ve kişileri ele alış biçimi bakımından bazı alt türlere ayrılmaktadır. Bunlar yakın çevreyle ilgili romanlar, hayvan hikaye ve romanları, mizahi hikaye ve romanlar, serüven hikaye ve romanlar, duygusal hikaye ve romanlar, tarihi hikaye ve romanlar ile gezi hikaye ve romanlardır (Oğuzkan, 2010). Kişinin gezip gördüğü yerleri ve orada yaşayan insanlardan edindiği bilgi ve izlenimleri duygu, düşünce ve yorumlarıyla harmanlayarak anlattığı yazılar gezi yazısı olarak adlandırılmaktadır (Babacan, 2014, s. 213). Gezi türündeki kitaplar, çocuklara kendi yaşadıkları coğrafyadan farklı yerleri, kültür ve yaşam biçimlerini tanıtmaları açısından önemlidir. Yalçın ve Aytas (2002) eğitim ve öğretimin vazgeçilmez unsurları olarak tanımladıkları gezi ve gözlem yazılarının çocukların kültürel bakış açısı kazanmalarını sağladığını belirtmektedir. Bu bağlamda öğretici/bilgilendirici yazı türü içerisinde değerlendirilen gezi kitapları, başta tarih, coğrafya olmak üzere dil, edebiyat, sosyoloji, ve arkeoloji gibi birçok sosyal bilime ilişkin bilgileri kapsamaktadır. Disiplinler arası etkileşime en açık metin türü olmasından dolayı batı ülkelerinde ilk ve ortaokul düzeyi için sosyal bilgiler ders programına paralel olarak hazırlanan gezi yazılarından yararlanılmaktadır

(Oğuzkan, 2010). Ancak Akkaya (2021) dünya edebiyatında önemli bir yere sahip olan gezi yazılarına ülkemizde yeteri kadar önem verilmediğini belirtmektedir.

Gülten Dayıoğlu'nun eserleri arasında gezi kitapları da önemli bir yer tutmaktadır. Bugüne kadar 116 ülke gezdiğini belirten yazarın bu gezilerden yola çıkarak yazdığı 11 tane gezi kitabı bulunmaktadır. Bu kitaplar ve basım tarihleri Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Gülten Dayıoğlu'nun gezi türündeki kitaplarının adları ve basım tarihleri

Sıra No	Kitabın Adı	Kitabın Basım Tarihi
1	Kafdağı'nın Ardına Yolculuk	1987
2	Okyanuslar Ötesine Yolculuk	1990
3	Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk	1990
4	Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk	1990
5	Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk	1991
6	Kenya'ya Yolculuk	1992
7	Mısır'a Yolculuk	1994
8	Hindistan'a Yolculuk ve Nepal Gezisi	1996
9	Güney Pasifik Adalarına Yolculuk	2002
10	Gizemli Buzullar Kıtası Antarktika Ve Patagonya'ya Yolculuk	2006
11	Meksika'ya Yolculuk	2008

Bu gezi kitaplarının bazıları okullarda kaynak kitap olarak değerlendirilmektedir (Tozlu, 2010). Gökçek (2013) tarafından yürütülen bir araştırma kapsamında yazarla yapılan röportajda yazar, yöneltilen “çok gezen biri olmak bir yazara yer tasvirlerinin ve mekan bulma sıkıntısına son vermesinin dışında neler kattığı” sorusuna gezgin olmasının eserlerine sıra dışılık ve özgünlük kazandırdığını söyleyerek yanıtlamıştır. Yaptığı gezilerden elde ettiği bilgilerin bileşkesini genel kültür olarak belleğine kaydettiğini belirtmiştir. Ayrıca bunun sayesinde üç kez Türkiye’de en çok okunan yazar seçildiğini dile getirmiştir. 1998 yılında Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER), 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve 2009 yılında Türkiye Kütüphaneciler Birliği tarafından yapılan anketlerle Türkiye’de en çok okunan yazar seçilmiştir (Gökçek, 2013).

Kaya ve Ekiçi (2015) tarafından yürütülen araştırmada, Gülten Dayıoğlu'nun gezi türündeki “Efsaneler ülkesi Çin'e yolculuk”, “Mısır'a yolculuk”, “Kenya'ya yolculuk”, “Nepal'e yolculuk”, “Hindistan'a yolculuk ve Nepal gezisi” ve “Güney Pasifik Adalarına yolculuk” adlı çocuk kitapları, sosyal bilgiler öğretiminde işlevselliği açısından değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda kitapların sosyal bilgiler öğretiminin kazanımları arasında yer alan eleştirel düşünme, sorgulama, sorun belirleme ve çözümlenme, empati gibi becerilerin kazandırılmasına katkı sağlayabileceği vurgulanmıştır. Bu bağlamda Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitaplarının sosyal bilgiler dersi kapsamında bilgi ve değerlerin öğretiminde kullanılabilmesi sonucuna ulaşılmıştır.

Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitaplarının değerlendirildiği bir çalışmada, yazarın akıcı ve samimi bir anlatımla gezdiği ülkelerin doğal güzellikleri ile coğrafi özelliklerinin yanı sıra sosyo-ekonomik yapısı ve kültürel değerlerine de yer verdiği belirtilmektedir. Ayrıca kitaplarda yer alan ve yazar tarafından çekilmiş olan fotoğrafların okuyucularda gezip görme isteği uyandırabileceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, kitapları okuyan çocukların edindikleri bilgileri zihinlerinde canlı tutabilmelerinin kolaylaştığı belirtilmektedir (Tekşan vd, 2019).

Çoban (2022) tarafından yürütülen bir çalışmada, Gülten Dayıoğlu'nun çocuklar için yazılmış

gezi yazısı türünde olan “Bambaşka Bir Ülke Amerika’ya Yolculuk” adlı gezi kitabının kök değerler bağlamında incelenmiştir. Eserde Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (2017) tarafından tüm derslerin öğretim programlarına eklenen kök değerlerin tümü tespit edilmiştir. Bu kök değerler adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverliktir. Eserde en sık tespit edilen kök değer öz denetim, en az sayıda tespit edilen kök değer ise dürüstlüktür. Böylece eserin kök değerler açısından zengin bir içeriğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akkaya (2021) tarafından yürütülen çalışmada, Cumhuriyet Dönemi’nde çocuklar için yazılmış gezi kitapları değerlendirilmiştir. Araştırma kapsamında değerlendirilen 14 kitaptan 11 tanesi Gülten Dayıoğlu’nun gezi kitaplarıdır. Kitaplar Arıcı vd, (2016) çocuklara yönelik gezi yazılarında olması gereken nitelikler bakımından değerlendirilmiştir. Bu niteliklerden gözleme dayalı, gerçek bilgiler içermesi, ele alınan konunun her yönü ile tanıtımı, fotoğraf ve içerik uyumu, dilin anlaşılabilirliği, konunun çocuğun yaşantısıyla ilişkisi ve çocukların ilgilerinin dikkate alınması bakımından Gülten Dayıoğlu’nun tüm gezi kitaplarının uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gezi yazılarında olması gereken niteliklerden biri de yanıltıcı genellemeler içermemesidir. Gülten Dayıoğlu’nun 11 gezi kitabından 9’u yanıltıcı genellemeler içermemekte; ancak Kenya’ya Yolculuk ile Hindistan’a yolculuk ve Nepal gezisi adlı iki kitapta yanıltıcı genellemeler bulunmaktadır.

AMAÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Gülten Dayıoğlu'nun gezi türündeki eserlerini inceleyerek sosyal bilgiler ve coğrafya eğitimine katkısı bakımından değerlendirmektir. Bu amaç doğrultusunda önce çocuk edebiyatında özellikle gezi kitaplarında olması gereken özellikler alan yazın taraması ile belirlenmiştir. Daha sonra Gülten Dayıoğlu'nun gezi türündeki eserleri bu özellikler bağlamında incelenmiş; sosyal bilgiler ve coğrafya eğitimine katkısı bakımından değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, Gülten Dayıoğlu'nun çocuklara farklı coğrafyaları tanıtan gezi kitaplarını incelemeyi amaçlayan nitel bir çalışmadır. Araştırma kapsamında, alan yazında çocuk edebiyatında gezi kitaplarına ilişkin bilgiler derlendikten sonra Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları incelenmiştir. Daha sonra nitel analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Betimsel analiz, verilerin belirlenmiş temalar çerçevesinde özetlenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanabilir (Patton, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama kaynaklarından birisi de dokümanlardır (Merriam, 2018). Bu araştırmada doküman analizi yapılmıştır. Araştırma kapsamında, Tablo 2'de yer alan Gülten Dayıoğlu'nun gezi türündeki eserleri, alan yazında çocuklara yönelik gezi kitaplarında bulunması gereken özelliklere ilişkin bilimsel kitap ve makaleler ile Gülten Dayıoğlu'nun eserlerini konu edinen lisansüstü tezler doküman olarak analiz edilmiştir.

BULGULAR

Gülten Dayıoğlu, bilgi ve görgüsünü arttırarak zihinsel, ruhsal ve kültürel zenginliğe erişmek amacıyla 1970 yılından beri eşi ile birlikte Asya, Afrika, Amerika ve Antarktika kıtalarında yer alan çeşitli ülkelere seyahat etmiştir. Gördüklerini okuyucularıyla paylaşmamanın bencillik olacağını düşündüğü için yaptığı gezileri kitaplara dönüştürmüştür (Canlı vd., 2016). Bu araştırmada yazarın 116 ülkeyi gezerek yazdığı 11 tane gezi kitabı betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu kitaplara ilişkin elde edilen bulgular aşağıda açıklanmıştır.

Kafdağı'nın Ardına Yolculuk

Türkiye'de çocuk edebiyatında gezi türünün öncüsü olan kitap 1987 yılında basılmıştır. Bu eserde yazar, Uzakdoğu'ya yaptığı seyahatleri anlatmaktadır. Singapur, Tayland, Filipinler, Japonya ve Kore'de elinden hiç düşürmediği fotoğraf makinesi ve teybine kaydettiği ilginç deneyimleri, gördüklerini ve duyduklarını okuyucularıyla paylaşmaktadır. Kitabın kapağı, çocuklarda merak ve ilgi uyandıracak niteliktedir (Resim 1). Ayrıca kitapta gezi sırasında çekilmiş fotoğraflara yer verilmiştir (Resim 2). Ülkelerin gelenek-görenekleri, kıyafetleri, yiyecekleri, sosyo-ekonomik yapısı ve yaşam biçimi gibi kültürel özelliklerini akıcı bir şekilde anlatmaktadır. Bu eser, 1987 yılında Kültür Ve Turizm Bakanlığı Çocuk Edebiyatı Ödülü'ne layık görülmüştür.

Resim 1 Kafdağı'nın Ardına Yolculuk Kitabının Kapağı (Kaynak: Akkaya, 2021).

Resim 2 Kitaptan bir fotoğraf (Kaynak: Akkaya, 2021).

Okyanuslar Ötesine Yolculuk

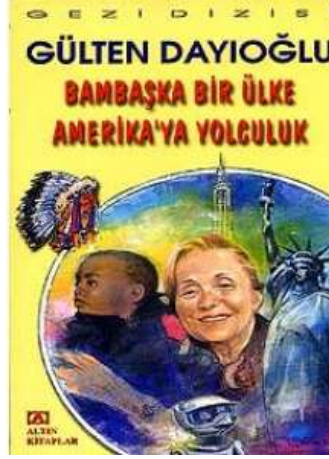
1990 yılında basılan bu kitap Güney Amerika'yı konu edinmektedir. Venezüella, Peru, Arjantin ve Brezilya'ya yaptığı seyahat sırasında gözleme dayalı gerçek bilgileri okuyucularıyla paylaşmaktadır. Kitabında gezdiği yerlerin tarihi, İnka uygarlığı ve Amerika'nın yerli halkı olan Kızılderililerin ilginç yaşamları yer almaktadır. Ayrıca dünyanın en uzun sıradağları olan And dağları, bu dağlardan doğan dünyanın en uzun ikinci nehri olan Nil nehri gibi bölgenin coğrafi özelliklerine de yer vermiştir. Kısacası ele aldığı konuyu her yönü ile tanıtırken kitap içerisinde yer alan fotoğraflarla da anlattıklarını somutlaştırmıştır. Ancak fotoğrafların siyah-beyaz olması yerine renkli olmasının daha uygun olabileceği söylenebilir (Akkaya, 2021). Resim 3'te kitabın kapağı yer almaktadır.

Resim 3 Okyanuslar Ötesine Yolculuk Kitabının Kapağı (Kaynak: Akkaya, 2021)

Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk

Kitapta Amerika Birleşik Devletleri'nin doğusundan vahşi batısına kadar (Los Angeles, Las Vegas, San Francisco, Miami, Orlando, New York) geniş bir coğrafya ele alınmaktadır. Ülkeyi ayrıntılı bir şekilde tanıtırken dünyanın en yüksek binaları gibi ilginç bilgilere de yer vermektedir. Kısacası ülkenin tarihi, sosyal ve kültürel yapısı, coğrafi özellikleri ilgi çekici bir dille anlatılmaktadır. Kitabın kapağı Resim 4'te yer almaktadır.

Resim 4 Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk Kitabının Kapağı
(Kaynak: <https://www.gultendayioğlu.com>)

Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk

Kitapta tarihte Türk devletleri ile yakın ilişkiler içinde olan Çin'in tarihi, görkemli Çin seddi başta olmak üzere coğrafi özellikleri, Yasak Şehir'i, Kil askerler ordusu gibi ilginç özellikleri anlatılmaktadır. Yazar kitapta samimi bir şekilde yolculuk boyunca hissettiği şaşkınlık, korku, beğeni ve kızgınlık gibi duygularını da okuyucu ile paylaşmaktadır. Bu durum da kitabın çocuklar için sürükleyici ve eğlenceli olmasını sağlamaktadır. Resim 5'te kitabın kapak resmi verilmiştir. Ayrıca Resim 6'da kitapta yer alan yazarın Çin Seddi'nin büyüleyici olarak nitelendirdiği muhteşem görünüşüne ait bir fotoğraf bulunmaktadır.

Resim 5 Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk Kitabının Kapağı
(Kaynak: (Kaynak: Canlı vd, 2016)

Resim 6 Kitaptan bir fotoğraf
Akkaya, 2021)

Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk

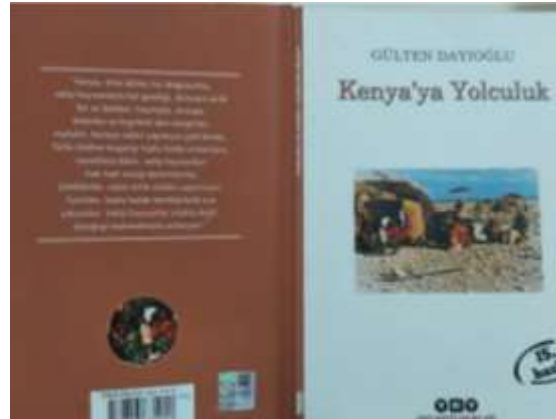
Kitapta Avustralya'nın doğal güzellikleri ve kanguruların yaşadığı hayvanat bahçelerinin yanı sıra kıtayı keşfeden Kaptan Cook'un Melbourne'a taşınarak müze haline getirilen evi anlatılmaktadır. Ayrıca Avustralya'nın başkenti Canberra'da bulunan Atatürk'ün adını taşıyan park ve Atatürk heykeline de yer verilmiştir. Kitapta bulunan bunlar gibi ilgi çekici bilgilerle çocuklara Avustralya tanıtılmaktadır. Kitabın kapağı Resim 6'da yer almaktadır.

Resim 7 Kangurular Ülkesi Avusturalya'ya Yolculuk Kitabının Kapağı
(Kaynak: Canlı vd, 2016)

Kenya'ya Yolculuk

Yazar, daha yola çıkmadan önce Doğu Afrika ülkesi Kenya ile ilgili topladığı bilgileri okuyucuya aktarmaktadır. Bu durum yazarın çocuklara ele alınan konuyu her yönü ile tanıtım ve eserin gerçek bilgiler içermesi niteliklerine verdiği önemi göstermektedir. Kenya'nın başkenti Nairobi'nin doğal güzelliklerini ve safari parklarını tanıtmıştır. Ülkede yaşayan çeşitli hayvanlar hakkında bilgiler vererek çocukların ilgisini çekmektedir. Ancak Akkaya (2021) Kenya halkının geleneksel yaşam tarzına ilişkin olarak kitapta yer alan bazı ifadelerin yanıltıcı genellemelere yol açabileceğini belirtmektedir. Aşağıda kitabın kapak resmi verilmiştir (Resim 8).

Resim 8 Kenya'ya Yolculuk Kitabının Kapağı (Kaynak: Akkaya, 2021)

Mısır'a Yolculuk

Kitap, başta piramitler olmak üzere eski uygarlıklardan kalan tarihi eserleri ile oldukça ilgi çekici olan Mısır'ı konu edinmektedir. Kitapta bu ülkenin doğal güzellikleri, Nil nehri ve diğer coğrafi özellikleri çocuklara anlatılmıştır. Kitabın kapak resmi Resim 9'da yer almaktadır. Ayrıca diğer eserlerinde olduğu gibi, Resim 10'da bulunan ve yazarın gezi sırasında çektiği fotoğraflar da kitabın çocuklar için daha eğitici ve eğlenceli olmasını sağlamıştır.

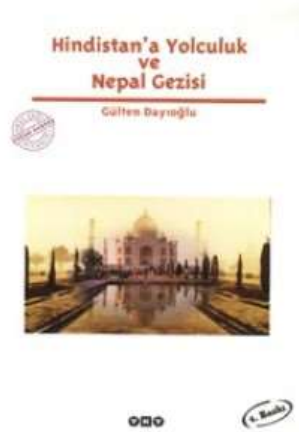

Resim 9 Mısır'a Yolculuk Kitabının Kapağı
(Kaynak: Akkaya, 2021)

Resim 10 Kitapta yer alan fotoğraflar
(Kaynak: Akkaya, 2021)

Hindistan'a Yolculuk ve Nepal Gezisi

Kitap, Tac Mahal'i, kutsal hayvanları, camileri, Ganj Nehri, kalabalık caddeleri, tapınakları ve şifalı bitkileri ile Hindistan'ı çocuklara tanıtmayı amaçlamaktadır. Ülkenin kadim tarihi, coğrafi özellikleri, inanç sistemi ve zengin kültürü, yazarın samimi duygularını da kattığı akıcı anlatımıyla okuyuculara aktarılmaktadır. Ancak Akkaya (2021) kitapta Hindistan'daki geleneksel yaşam tarzına ilişkin olarak yer alan bazı ifadelerin çocukların zihinlerinde yanıltıcı genellemelere yol açabileceğini belirtmektedir. Kitabın ikinci kısmında ise Nepal gezisine yer verilmiştir. Bu bölümde de Nepal'in özgün coğrafyası, Himalaya Dağları ve Everest Tepesi, Budistler, kutsal ibadet yerleri ve saraylar anlatılmaktadır. Kitabın kapak resmi Resim 11'de yer almaktadır.

Resim 11 Hindistan'a Yolculuk ve Nepal Gezisi Kitabının Kapağı (Kaynak: <https://www.gultendayioğlu.com>)

Güney Pasifik Adalarına Yolculuk

Gülten Dayıoğlu, Güney Pasifik Adalarına, Aşk Gemisi olarak da adlandırılan dünyaca ünlü transatlantiklerden biri ile gitmiştir. Bu kitabında okurlarına Okyanusya'yı tanıtan yazar, Polinezya'daki ilkel kavimleri, gizemli yaşamları ve görkemli güzellikleri anlatmaktadır (Canlı vd., 2016). Kendi ülkesi ile gezdiği yerler arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinerek çocuklara Güney Pasifik Adalarının doğal güzelliklerini aktarmaktadır. Resim 12'de kitabın kapak resmi verilmiştir.

Resim 12 Güney Pasifik Adalarına Yolculuk Kitabının Kapağı (Kaynak: Akkaya, 2021)

Gizemli Buzullar Kıtası Antarktika ve Patagonya'ya Yolculuk

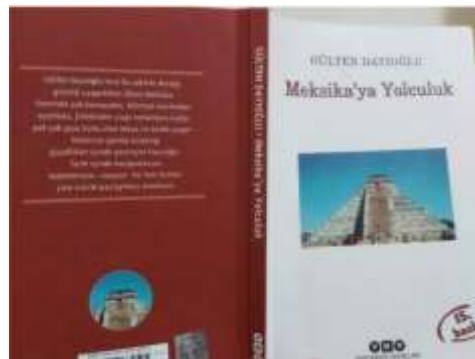
Bu kitapta yazarın dünyanın en soğuk, en kuru, en rüzgârlı ve en yağışsız bölgesi olan Antarktika'ya yaptığı seyahat konu edilmektedir. Hiçbir ülkenin malı olmayan bu coğrafyanın keşfi ve diğer kıtalardan farklı olan coğrafi yapı okuyuculara tanıtılmaktadır. Yazarın gezi sırasında çektiği fotoğraflarla da zenginleştirdiği kitabın kapağı Resim 13'te yer almaktadır.

Resim 13 Gizemli Buzullar Kıtası Antarktika Ve Patagonya'ya Yolculuk Kitabının Kapağı (Kaynak: Akkaya, 2021)

Meksika'ya Yolculuk

Yazarın bu kitabı Maya ve Aztek gibi dünyanın en eski uygarlıklarına ev sahipliği yapan Meksika'yı anlatmaktadır. Ülkenin tarihini, coğrafi özelliklerini, yaşam biçimini, inanç sistemini ve sanatını ayrıntılı bir şekilde okuyucularıyla paylaşmaktadır. Örneğin çikletin ve basketbolun ortaya çıkışına ilişkin bilgiler de çocukların ilgisini çekecek şekilde aktarılmaktadır. Resim 14'te kitabın kapak resmi yer almaktadır.

Resim 14 Meksika'ya Yolculuk Kitabının Kapağı (Kaynak: Akkaya, 2021)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk edebiyatı eserleri, çocukların gelişimini birçok açıdan desteklemenin yanı sıra keyifli vakit geçirmelerini sağlamaktadır. Bu bakımdan kitapların eğitici yönü çok önemlidir. Çocuk edebiyatı içerisinde de öykü, roman, şiir, gezi yazısı gibi pek çok farklı türde eserler yer almaktadır. Gezi kitapları, çocukların tarih ve coğrafya başta olmak üzere dil, edebiyat, sosyoloji, ve arkeoloji gibi birçok sosyal bilime ilişkin bilgileri edindikleri, öğretici/bilgilendirici ve disiplinler arası etkileşime en açık metin türüdür. Bu bağlamda batı ülkelerinde sosyal bilgiler dersi kazanımlarına uygun olarak eğitim öğretimde gezi kitaplarından yararlanılmaktadır (Oğuzkan, 2010). Buna karşın Akkaya (2021) dünya edebiyatında önemli bir yere sahip olan gezi yazılarına ülkemizde yeteri kadar önem verilmediğini belirtmektedir.

Türkiye’de çocuk edebiyatı denilince ilk akla gelen isimlerden bir olan ve “üç kuşağın yazarı” olarak anılan Gülten Dayıoğlu, öykü, roman, gezi ve bilimkurgu türlerinde toplam 92 tane kitap yazmıştır. Bu kitaplarından 11 tanesi ise gezi türündedir. Asya, Afrika, Amerika ve Antarktika kıtalarında yer alan çeşitli ülkelere yaptığı gezilerden yola çıkarak yazdığı kitaplar çocuklar için merak ve ilgi uyandıran niteliklere sahiptir. Yazar tarafından geziler sırasında çekilen özgün fotoğrafları da içeren bu kitaplar, çocukların farklı coğrafyalarla ilgili bilgi sahibi olmalarını, değişik kültür ve yaşam biçimlerini tanımalarını sağlamaktadır. Bu bağlamda sosyal bilgiler ve coğrafya derslerinin kazanımlarına da hizmet etmektedir.

Kaya ve Ekiçi (2015) Gülten Dayıoğlu’nun gezi türündeki “Efsaneler ülkesi Çin’e yolculuk”, “Mısır’a yolculuk”, “Kenya’ya yolculuk”, “Nepal’e yolculuk”, “Hindistan’a yolculuk ve Nepal gezisi” ve “Güney Pasifik Adalarına yolculuk” adlı çocuk kitaplarının sosyal bilgiler öğretiminin kazanımları arasında yer alan eleştirel düşünme, sorgulama, sorun belirleme ve çözümleme, empati gibi becerilerin kazandırılmasına katkı sağlayabileceği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca farklı ülkelerin doğal güzellikleri ile coğrafi özelliklerinin yanı sıra sosyo-ekonomik yapısı ve kültürel değerlerini akıcı ve samimi bir şekilde anlatan yazarın kitaplarında gezi sırasında çekilmiş olan fotoğraflara da yer vermesi, çocukların edindikleri bilgileri zihinlerinde canlı tutabilmelerinin kolaylaştırmanın yanı sıra ilgi ve merak uyandırabilmektedir (Tekşan vd, 2019).

Gülten Dayıoğlu’nun çeşitli türdeki kitapları ile ulusal ve uluslararası birçok ödüle layık görülmüştür (<https://www.gultendayioğlu.com>). Ayrıca, yazar gezilerden elde ettiği bilgilerin genel kültürünü geliştirerek eserlerine katkı sağladığını ve bunun sayesinde, 1998 yılında TÖMER, 2006 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve 2009 yılında Türkiye Kütüphaneciler Birliği tarafından olmak üzere üç kez Türkiye’de en çok okunan yazar seçildiğini dile getirmiştir (Gökçek, 2013). Alan yazın incelendiğinde, çocuklar için gezi kitapları konusunda öncü olan Gülten Dayıoğlu’nun eserlerinin lisansüstü tezlere ve bilimsel makalelere konu olduğu görülmektedir. Bu durum da yazarın başarısını, etki gücünü ve üretkenliğini göstermektedir. Gülten Dayıoğlu’nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletileri araştıran Barış (2011) da Gülten Dayıoğlu’nun çocuklar için yazdığı kitapların çocuk edebiyatı eserlerinin taşıması gereken niteliklere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan bu araştırma sonucunda, Gülten Dayıoğlu’nun gezi kitaplarının çocuk edebiyatının taşıması gereken özelliklere sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazarın 11 tane gezi kitabının tümü çocukların gelişim özellikleri ve ilgileri dikkate alınarak, anlaşılır, sade ve akıcı bir dille yazılmıştır. Aynı zamanda kitapta anlatılan konular, çocukların yaşantısıyla ilişki kurularak ele alınmıştır. Ayrıca kitapta verilen bilgiler gerçek olup gözleme dayalıdır. Bu amaçla yazar, çocuklar için kitap yazmanın eğitsel yönünün de bilinci ile seyahatinden önce gideceği coğrafyaya ilişkin kapsamlı bilgiler toplayarak kitaplarında yer vermiş, daha sonra gittiği yerlerde edindiği bilgileri de okuyucuya aktarmıştır. Bu bağlamda kitaplarda ele alınan konunun her yönü ile tanıtıldığı belirlenmiştir. Kitaptaki fotoğraf ve içerik uyumu da kitapların çocuklar için özellikle coğrafya açısından eğitici etkisini arttıran

bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Akkaya (2021) Gülten Dayıoğlu'nun 11 gezi kitabından 9'unun yanıltıcı genellemeler içermediğini; ancak Kenya'ya Yolculuk ile Hindistan'a yolculuk ve Nepal gezisi adlı iki kitapta yanıltıcı genellemeler bulunduğunu belirtmektedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar Akkaya (2021), Çoban (2022), Kaya ve Ekiçi (2015) ve Tekşan vd., (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmaların sonuçları ile tutarlıdır.

Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları, çocukların farklı coğrafyaları tanıması, ülkelerin doğal güzellikleri, tarihi ve kültürel yapısı hakkında kapsamlı bilgi sahibi olması açısından son derece önemli kaynaklardır. Ayrıca yazarın üç defa Türkiye'de en çok okunan yazar seçilmesi ve aldığı birçok ödül, eserlerinin çocuklar tarafından tercih edilen, bir başka ifadeyle keyifle okunan kitaplar olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ancak gezi kitaplarının çocukların eğitimi açısından önemi ve gerekliliği tartışmasız olarak kabul edilse de ülkemizde bu türde eser veren tek yazarımız Gülten Dayıoğlu'dur. Akkaya (2021) Gülten Dayıoğlu dışında günümüzde çocuk edebiyatında gezi kitabı yazar olmamasını dile getirerek çocuk edebiyatı yazarlarının gezi türünde eserler vermeleri için teşvik edilmesini önermektedir. Ayrıca Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitaplarının yurt dışı seyahatlerini içermesi nedeniyle yurt içini anlatan gezi yazılarına da yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Çocuklar için farklı coğrafyaları tanıma olanağı sunan gezi türünde, farklı yazarların Türkiye ve yurt dışına ilişkin eserler yazmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Akkaya, S. E. (2021). *Cumhuriyet Dönemi'nde çocuklar için yazılmış gezi kitapları üzerine bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Arıcı, A. F., Ungan, S. ve Şimşek, T. (2016). Çocuk edebiyatı türleri ve çocuk eğitime katkıları. T. Şimşek (Ed.) *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı* içinde, (217-328). (4. baskı) Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Arıkan, Y. ve İnce Samur, A. Ö. (2020). Behiç Ak'ın çocuk kitaplarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi. *Çocuk, Edebiyat ve Dil Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 181-202.
- Aydemir, A. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun Romanlarının Çocuk ve Gençlik Edebiyatı ve Fantastik Bilim Kurgu Türü Bakımından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Babacan, M. (2014). *Yazılı ve Sözlü Anlatım (Kompozisyon Bilgileri)*. İstanbul: Akademik Kitaplar
- Barış, G. (2011). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarındaki eğitsel iletiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Barut, İ. (2010). *Gülten Dayıoğlu'nun çocuk romanlarında dil tema ve eğitimsel göstergeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Canlı, S., Doğan Güldenöglü, B. N., İnce Samur, A. Ö. (2016). *Üç Kuşağın Yazarı: Gülten Dayıoğlu*, Ankara Üniversitesi, Çocuk ve Gençlik Edebiyatı, Uygulama ve Araştırma Merkezi (ÇOGEM), Eğitim ve Araştırma Dizisi
- Çer, E. (2016). Türkçe Öğretiminde Çocuğa Görelik İlkesine Uygun Edebiyat Yapıtlarının Önemi. *İlköğretim Online*, 15 (4), 1399-1410. DOI: 10.17051/io.2016.22814
- Çıfci, M. & Ulutaş M. (2017). İlköğretim 100 Temel Eser listesindeki kitapların hedef kitlenin düzeyine uygunluğu. *Turkish Studies*, 12(18), 235-270. Doi: 10.7827/TurkishStudies.12149.
- Çoban, A. (2022). Gülten Dayıoğlu'nun bambaşka bir ülke Amerika'ya yolculuk adlı gezi kitabının kök değerler bağlamında incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8 (1) , 62-71. DOI: 10.29065/usakead.1051875
- Demiryürek, M. (2021). Fadiş'in 50. Yaşında Gülten Dayıoğlu Ve Türk Çocuk Edebiyatı. *Türk Edebiyatı*, 574, 10-16.
- Eskimen, D. A. (2015). Gülten Dayıoğlu'nun Yada'nın Gizilgücü Adlı Eserinde Eğitsel, Fantastik, Estetik ve Halk Kültürüne Ait Unsurlar. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(34), 63-77.
- Fırat H. (2006). Çocuk Romanlarında Görülen Kahramanlar Üzerine Bir İnceleme. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 46 (12): 481-488.
- Gökçek, S. (2013). *Gülten Dayıoğlu'nun gençlik romanlarında fantastik unsurlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
<https://www.gultendayioğlu.com>
- İnneci Bozkaplan, D. (2010). *1990-2008 arası çocuk edebiyatımızda fantastik ve bilim-kurgu romanlar üzerinde bir inceleme*. Yayınlanmamış doktora tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Karagül, S. ve Samur, Ö. İ. (2017). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerdeki karakter özelliklerinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 336-352.
- Karataş, E. (2014). Çocuk Edebiyatında "Karakter" Kavramı. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü *Dergisi*, (33), 60-79.
- Karatay, H. (2011). *Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.

- Kardaş C. ve Alp D. (2013). *Çocuk Edebiyatı ve Medya*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Kaya, E., & Ekiçi, M. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Gezi Yazılarında Yararlanma: Gülten Dayıoğlu'nun Gezi Yazıları Örneği. *Turkish Journal Of Social Research/Turkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 87-114.
- Maltepe, S. (2009). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çocuk Edebiyatı Ürünlerini Seçebilme Yeterlilikleri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (21): 398-412.
- MEB. (2012). Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf>
- Merriam, S.B. (2018). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.) Ankara: Nobel
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk Edebiyatı* (8. baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Özgül, M. K. (2005). Edebiyatın Çocukluğu, Çocukluğun Edebiyatı. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*. 104-105: 352-362.
- Patton, M. Q. (2018). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bürün ve S.B. Demir, Çev. Ed.). Ankara: Pegem Akademi.
- Semiz, Ö. (2022). *Gülten Dayıoğlu'nun Romanlarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N. ve Aslan, C. (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Sınar Çılgın, A. (2005). Çağını Anlatan Bir Çocuk Edebiyatçısı: Gülten Dayıoğlu. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (8), 35-46.
- Şimşek, T. (2004). *Çocuk Edebiyatı*. Erzurum: Suna Yayınları.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB]. (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Tekşan, K., Akkaya, S. E. ve Çınpolat, E. (2019). Gülten Dayıoğlu'nun gezi kitapları üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 368-383.
- Tozlu, M. (2010). *Gülten Dayıoğlu'nun eserlerinde temalar*. Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Yalçın A. ve Aytaş G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, O. & Yakar, Y. M. (2018). Türk Çocuk Edebiyatında Sorun Odaklı Yaklaşım. *Çocuk ve Medeniyet*, 3 (6) , 29-42. <https://dergipark.org.tr/en/pub/cm/issue/57212/807885>

EXTENDED ABSTRACT

Children's literature works written according to the developmental level of children, support their development through art, while providing them pleasant time. In order for children to read with pleasure and gain the habit of reading, children's literature works must have some qualifications. Çer (2016) states that the dominant principle of children's literature is relative to the child. Children's books should have educational features. However, it should not be didactic and advisory. Sever (2003) states that works written in a dry and childish manner with artificial instruction do not respond to the needs of the child, may also weaken the desire to read. In this respect, the themes and the style of children's literature are very important (Barış, 2011).

Arıkan and İnce Samur (2020, p. 185) defined the basic educational principles of children's books, supporting the development of logic, personality and value system, free from gender judgments, not oppressive, controlling and fatalistic, an active and entrepreneurial identity with the imagination of children, identified as contributing to its development. In short, children's literature should be such that it supports the cognitive and emotional development of the child, prompting the child to think and directing him towards what is beautiful and correct. It is also important that the words it contains and the pictures that are compatible with the text arouse aesthetic pleasure in the child.

Gülten Dayıoğlu, one of the leading names in children's literature in Turkey, has written 92 books in the genres of stories, novels, travel and science fiction. 11 of these books are in the travel genre. The names of her travel books for children are listed in Table 1.

Table 1. The names of Gülten Dayıoğlu's travel books for children

Name of the book	Original name of the book
Journey to Kaf Mountain	Kafdağı'nın Ardına Yolculuk
Journey Beyond the Oceans	Okyanuslar Ötesine Yolculuk
Journey to a Different World, America	Bambaşka Bir Dünya Amerika'ya Yolculuk
Journey to the Land of Legends, China	Efsaneler Ülkesi Çin'e Yolculuk
Journey to Country of Kangaroos, Australia	Kangurular Ülkesi Avustralya'ya Yolculuk
Journey to Kenya	Kenya'ya Yolculuk
Journey to Egypt	Mısır'a Yolculuk
Journey to India and Nepal Trip	Hindistan'a Yolculuk ve Nepal Gezisi
Journey to the South Pacific Islands	Güney Pasifik Adalarına Yolculuk
Journey to Mysterious Continent of Glaciers Antarctica And Patagonia	Gizemli Buzullar Kıtası Antarktika Ve Patagonya'ya Yolculuk
Journey to Mexico	Meksika'ya Yolculuk

This research is a qualitative study aiming to examine Gülten Dayıoğlu's travel books in terms of their contribution to social studies and geography education. Within the scope of the research, after compiling information about travel books in children's literature in the literature, Gülten Dayıoğlu's travel books were examined. Then, it was analyzed using the descriptive analysis method, one of the qualitative analysis methods. Descriptive analysis can be defined as summarizing and interpreting data within the framework of determined themes (Patton, 2018; Yıldırım & Şimşek, 2016). One of the data collection sources used in qualitative research is documents (Merriam, 2018). In this research,

document analysis was performed. The findings related to these books are explained below.

Journey to Kaf Mountain: The book, which is the pioneer of the travel genre in children's literature in Turkey, was published in 1987. In this work, the author describes his travels to the Far East. He shares with his readers what he saw and heard, interesting experiences he recorded on his camera and tape recorder in Singapore, Thailand, the Philippines, Japan and Korea. It fluently describes the cultural characteristics of the countries such as traditions-customs, clothes, food, socio-economic structure and lifestyle. This work was awarded the Ministry of Culture and Tourism Children's Literature Award in 1987.

Journey Beyond the Oceans: Published in 1990, this book is about South America. During her travels to Venezuela, Peru, Argentina and Brazil, she shares factual information based on observations with her readers. Her book includes the history of the places, the Inca civilization and the interesting lives of the Native Americans, who are the indigenous people of America. In addition, the Andes mountains and the Nile are also included the geographical features of the region. In short, while introducing all aspects of the subject she dealt with, she embodied what she told with the photographs in the book.

Journey to a Different World, America: The book covers a wide geography from the eastern to the wild west of the United States (Los Angeles, Las Vegas, San Francisco, Miami, Orlando, New York). While introducing the country in detail, it also includes interesting information such as the tallest buildings in the world. In short, the country's historical, social and cultural structure and geographical features are explained in an interesting language.

Journey to the Land of Legends, China: In the book, the history of China, which has close relations with the Turkish states in history, its geographical features, especially the magnificent Great Wall of China, the Forbidden City, and its interesting features such as the army of clay soldiers are explained. In the book, the author sincerely shares his feelings such as surprise, fear, admiration and anger with the reader. This makes the book engaging and entertaining for children.

Journey to Country of Kangaroos, Australia: The book describes the natural beauties of Australia. Captain Cook's museum, Atatürk park in Canberra, the capital of Australia, and the Atatürk statue are also included. Children are introduced to Australia with interesting information like these in the book.

Journey to Kenya: The author conveys the information collected about the East African country Kenya to the reader before she sets off. The book attracts the attention of children by giving information about various animals living in the country. However, Akkaya (2021) states that some statements in the book regarding the traditional lifestyle of the Kenyan people may lead to misleading generalizations.

Journey to Egypt: The book deals with Egypt, which is very interesting with its historical artifacts from ancient civilizations, especially the pyramids. In the book, he explained the natural beauties of this country, the Nile river and other geographical features to the children. In addition, as in her other works, the photographs that the author took during the trip made the book more educational and entertaining for children.

Journey to India and Nepal Trip: The book aims to introduce children to India with its Taj Mahal, its sacred animals, mosques, Ganges River, crowded streets, temples and medicinal plants. The ancient history, geographical features, belief system and rich culture of the country are conveyed to the readers with the author's fluent narration, which also includes his sincere feelings. However, Akkaya (2021) states that some statements in the book regarding the traditional lifestyle in India may lead to misleading generalizations in the minds of children. The second part of the book includes a trip to Nepal. In this section, the original geography of Nepal, the Himalayan Mountains and Mount Everest, Buddhists, holy places of worship and palaces are explained.

Journey to the South Pacific Islands: Gülten Dayıoğlu went to the South Pacific Islands on one

of the world-famous transatlantic cruises, also called the Love Ship. The author, who introduces Oceania to her readers describes the primitive tribes, mysterious lives and magnificent beauties in Polynesia (Canlı et al., 2016). She conveys the natural beauties of the South Pacific Islands to children.

Journey to Mysterious Continent of Glaciers Antarctica And Patagonia: This book is about Antarctica, the coldest, driest, windiest and rainiest region in the world, is the subject. The discovery of this geography, which is not the property of any country, and the geographical structure that is different from other continents are introduced to the readers. Also the book is enriched with the photographs that the writer took during the trip.

Journey to Mexico: This book tells about Mexico, which was home to the oldest civilizations Maya and Aztec. She shares the country's history, geographical features, lifestyle, belief system and art with his readers in detail. For example, information about the emergence of chewing gum and basketball is also given.

These books, which also contain original photographs taken by the author during the trips, enable children to have information about different geographies and to get to know different cultures and lifestyles. In this context, it serves the achievements of social studies and geography courses. As a result of the literature review, it has been concluded that Gülten Dayıoğlu's travel books have a rich content in terms of root values, including the natural beauties and geographical features of the countries she has visited with a fluent and sincere expression, as well as their socio-economic structure and cultural values. Although travel writings, which are used within the scope of social studies course in western countries, have an important place in world literature, they do not see enough importance in Turkey because they are the most open text type for interdisciplinary interaction. It can be said that it would be beneficial to use the books of Gülten Dayıoğlu, which is among the original and qualified works in the genre of travel in children's literature, within the scope of social studies and geography lessons.

Ek bilgiler

Çıkar çatışması bilgisi: Çıkar çatışması yoktur.

Destek bilgisi: Araştırma kapsamında hiçbir kişi veya kurumdan destek alınmamıştır.

Etik onay bilgisi: Bu araştırma canlılar üzerinde yürütülmediği için etik kurul onayı alınması gerekmemektedir. Mevcut araştırma süresince “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiđi Yönergesi” çerçevesinde hareket edilmiştir.

Katkı oranı bilgisi: Araştırmada katkı oranı tümüyle birinci yazara aittir.